

2. Sokoldalú színházi alkotók – „amatőr” tervezők

Bánffy Miklós és Márkus László

Gróf Bánffy Miklós

HELY	SZÖVEG	KÉP
2.7		 Bánffy Miklós igazgató és díszlettervező, Zádor Dezső főrendező, Bartókkné Ziegler Márta, Kéméndy Jenő jelmeztervező, Bartók Béla és Egisto Tango karmester, A kékszakállú herceg vára ősbemutatója idején, 1918 (Fotó: OSZK) <i>[egész felületen hátulról megvilágított nagy kép]</i>

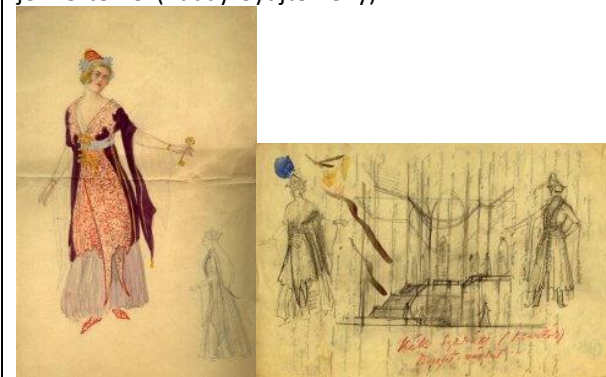
TABLET (a képben, a falba építve)

Bánffy Miklós tervei Bartók-operákhoz

Bartók: A fából faragott királyfi, 1917 – Bánffy Miklós rajzai

Bartók: A kékszakállú herceg vára, 1918 – Bánffy Miklós jelmeztervei (Ráday Gyűjtemény)

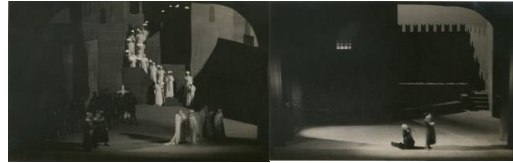

A kékszakállú herceg vára, 1918 – a Színházi Élet cikke

2.6	Gróf Bánffy Miklós (Kolozsvár, 1873 – Budapest, 1950) Író, festőművész, díszlet-és jelmeztervező, a magyar szecessziós tervezőművészet úttörője. Az Operaház intendánsa 1912-1918-ig, a Nemzeti Színházé pedig 1912 és 1944 között. Gróf, országgyűlési képviselő, Magyarország külügyminisztere 1921-1922-ben. Az Operaház kormánybiztosaként Hevesi Sándor rendezővel együttműködve sokat tett a korszerű műsor és színpadi látvány megteremtéséért. Közös munkáik közül különösen A trubadúr, az Aida, A varázsfuvola és a Szöktetés a szerájból emelkedik ki, melyek látványos térkompozíciói, fantáziadús, stilizált jelmezei koruk modern színpadművészeti törekvéseire reflektáltak. Bánffy nevéhez fűződik Bartók Béla első két színpadi művének színpadra segítése is, melyeket díszlet-és jelmeztervezőként is jegyzett. Munkásságáról sajnos csak kevés fennmaradt tervéből alkothatunk képet, ezek nagy részét a Ráday Gyűjtemény őrzi.	 Bánffy Miklós operaházi irodájában, kevésbé kinevezése után, 1912	
2.5	<i>„Aki egyszer bekerült a színház varázskörébe, az mindig benne is marad.”</i> (Bánffy Miklós) <i>„Európai ízlésű, elmélyedt, finomlelkű ember.”</i> (Ady Endre, 1906) <i>„Ez a Bánffy gróf roppantul tud a színpad nyelvén.”</i> (Bárdos Artúr, 1913)	Válogatás Bánffy Miklós terveiből: Verdi: A trubadúr, 1912 – Bánffy Miklós díszletterve. Első közös munkája Hevesi Sándorral 	VITRIN: KÖNYVMAKETT: Bánffy Miklós: Erdélyi történet I-III.

Jelenetképek A trubadúrból, Bánffy díszletében

Beethoven: Prometheus, 1913. Ráday Gyűjtemény

Mozart: Szöktetés a szerájból, 1913. Ráday Gyűjtemény

Sándor Erzsébet a Szöktetés a szerájból
Konstanzájának jelmezében, 1913

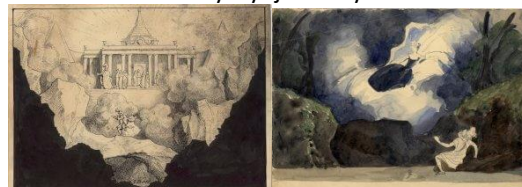
Mozart: A varázsfuvola, 1912. Bánffy Miklós
jelmeztervei

Sarastro jelmezterve és Venczell Béla Sarastro
jelmezében, 1912 – Ráday Gyűjtemény

Mozart: A varázsfuvola, 1912 – Bánffy Miklós
díszletterve – Ráday Gyűjtemény

Verdi: Aida, 1913 – Jelenetképek az előadásból,
díszlet: Bánffy Miklós

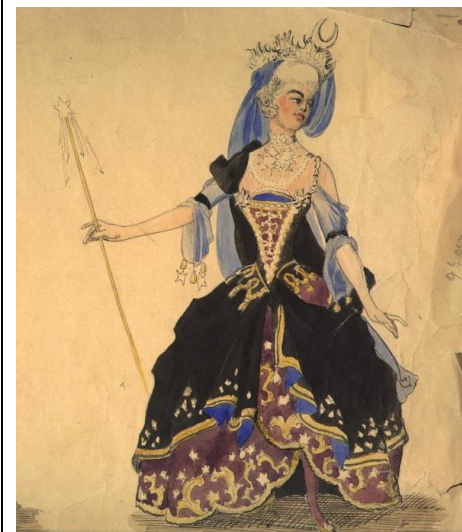

		Mozart: Don Juan, 1917 – Jelenetképek, díszlet: Bánffy Miklós Radnai Miklós: Az infánsnő születésnapja, 1918 – A balett szereplői Bánffy Miklós jelmezeiben 	
2.4			ÉRINTŐKÉPERNYŐN FILMEK MAGYARADÁS/Feltámasztók 3. rész: Bánffy Miklós színházi munkásságáról, a rajzoló diplomata (Szinetár Miklós beszél róla) https://www.youtube.com/watch?v=WuoDUJStMjk Részletek A nagyúr c. filmből (R: Szinetár M.; 159 p; 2001) https://port.hu/adatlap/film/tv/a-nagyur-grof-banffy-miklos-a-nagyur-grof-banffy-miklos/movie-43521

2.8

JELMEZ

Éjkirálynő jelmezrekonstrukció (2012-es operaházi kiállításra készült el) háttérben a jelmez terve

Márkus László

2.1

Megbeszélés a Borisz Godunov díszletében: ismeretlen, Tolnay Pál műszaki felügyelő, Oláh Gusztáv és Márkus László (OSZMI Fotótár)

2.2	Márkus László (Szentés, 1882 – Budapest, 1948) Az Operaház történetének egyik legsokoldalúbb egyénisége, rendező, díszlet-és jelmeztervező, kritikus, színházesztéta és drámaíró egy személyben. Rendezői pályája a modern színházi törekvések úttörő műhelyében, a Thália Társaságban indult, majd több prózai színházban dolgozott. 1923-tól az Operaház főrendezője, 1935 és 1944 között igazgatója. Márkus tervezőként valójában outsider volt, nem folytatott képzőművészeti tanulmányokat, ám ő volt az első, aki az operák színpadra vitelét komplex feladatként fogta fel, egy kézben egyesítve a rendezői és tervezői tevékenységet: szinte valamennyi általa rendezett opera díszletét és jelmezeit is ő tervezte. Tervezői munkásságára különösen az Adolphe Appia és Gordon Craig által képviselt reformtörekvések voltak hatással, különös tekintettel a térformálásra és a színpadi fényeffektusokra. A kései szecesszió ihlette munkái közül különösen a Wagner-művekhez (Ring, Parsifal) és Puccini Turandotjához készült monumentális, stilizált díszletei emelkednek ki.	 Márkus László Márkus László próbán, az Opera színpadán	
-----	---	---	--

2.3	„Vezető elvem az operák rendezésénél az, hogy köteles vagyok a zene ritmikáját mozgásba és gesztusba, a zene harmóniáit hangulatképekbe, a zene színeit képzőművészeti elemekbe, különösen színbe, fénybe és megint gesztusba és végül a szöveg drámaiságát színészi alakításokba transzponálni.” (Márkus László: Megjegyzések a Parsifal rendezéséhez. 1924) „Hitem szerint a hagyomány nem valamely mozdulatlan dermedt forma, viszont az újszerűség nem okvetlen érték. A nemes és tevékeny hagyomány éppen abban ismerhető fel, hogy alkalmas irányítást ad az új dolgok értékeléséhez.” (Márkus László Hóman Bálintnak írt levele) „Lelkének átfogó minden művészi hatalmával, magyar vérének kitartó erejével, tudásának szédítő nagyságával beleírta nevét eltörölhetetlen betűkkel a magyar kultúra aranykönyvébe.” (Lányi Viktor)	Válogatás Márkus László életműéből: Poldini: Farsangi lakodalom, 1924 – Márkus László színpadképei Muszorgszkij: Borisz Godunov, 1930 – Márkus László színpadképe 	WAGNER-BLOKK Wagner: Az istenek alkonya, 1927 – Siegfried, Márkus László jelmezterve és Pilinszky Zsigmond Siegfried szerepében Venczell Béla Hagen szerepében Az istenek alkonyában, 1928 Wagner: Siegfried, 1926 – Némethy Ella és Závodszy Zoltán – díszlet-jelmez: Márkus László
------------	---	---	---

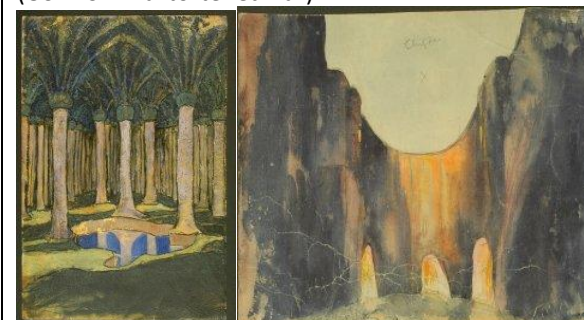
Muszorgszkij: Borisz Godunov, 1930 – Borisz, Márkus László jelmezterve (OSZK Színháztörténeti Tár)

Debussy: Pelléas és Mélisande, 1925 – Márkus László díszletterve (OSZK Színháztörténeti Tár)

Wagner: Parsifal, 1924 – Márkus László díszlettervei (OSZK Színháztörténeti Tár)

Wagner: Parsifal, 1924 – Kundry, Márkus László jelmezterve, (OSZK Színháztörténeti Tár)

Zandonai: Francesca di Rimini, 1929 – Márkus László színpadképei

Mozart: Così fan tutte, 1930 – jelenet, Márkus László színpadképe

Mozart: Così fan tutte, 1930 – Sándor Erzsi és Bodó Erzsi – jelmez: Márkus László

Wagner: Parsifal, 1924 – jelenetképek

		Mozart: Figaro házassága, 1937 – díszlet-jelmez: Márkus László Mozart: Figaro házassága, 1937 – jelenetképek 	VITRIN: Wagner: Parsifal, 1924 –Márkus László rendezőpéldánya
2.4			ÉRINTŐKÉPERNYŐ Márkus László: <i>Amíg egy opera eljut odáig</i> (1928) című írásából szöveg+fotók segítségével animáció egy előadás létrehozásáról